

Case: Ouderenzorg in Oudewater

Hoe kunnen oudere inwoners langer gezond thuis wonen en meedoen in de buurt?

Deze praktijkcase is onderdeel van het traject Gezonde Wijkbewoner Centraal van Alles is Gezondheid. In deze serie is eerst verkend hoe social design kan helpen om de vitaliteit van mensen te verbeteren en hun leefomgeving gezonder te maken. Daarna is gekeken hoe wijk, school, werk en zorg hierbij -domeinoverschrijdend- kunnen samenwerken. Deze integrale benadering houden we vast in de werkbijeenkomst waarin we drie real life cases een stap verder willen brengen. Hieronder tref je een case beschrijving, lokale problematiek, de voorliggende vraag en de opgedane inzichten in de werkbijeenkomst. Andere cases zijn: Utrecht Gezondheidspact en Aanpak eenzaamheid in Zutphen (zie www.allesisgezondheid.nl).



Waar hebben we het over?

Oudewater is een overzichtelijke gemeente en hechte gemeenschap in het groene hart. De ruim tienduizend inwoners zijn van oudsher sterk op elkaar gericht, honkvast en gehecht aan de eigen intieme omgeving. Mensen kennen elkaar en zijn nauw betrokken bij het sociale leven. Oudewater heeft een rijk verenigingsleven, met veel betrokken mantelzorgers en vrijwilligers. Bedrijven uit Oudewater zijn met elkaar verbonden in een bedrijevnetwerk en ondersteunen samen allerlei maatschappelijke initiatieven. De gemeente heeft voor haar omvang een hoog voorzieningenniveau. Deels komt dat door de historie, dat toeristen aantrekt, en deels door de ligging.

Wat is het (toekomstige) probleem?



De demografische ontwikkeling van Oudewater laat een dubbele vergrijzing zien. Tot 2040 neemt populatie 65plussers toe met meer dan duizend personen, ruim 30 procent van de bevolking. Daarbij is de groei van 75plussers het grootst. In het verlengde van de vergrijzing stijgt de zorgvraag met 55 procent. Ook de vraag naar langdurige zorg neemt toe. Vanuit de Wet langdurige zorg is sprake van verregaande extramuralisering met een groei van 235% tot 88 plaatsen. Deze mensen voorzien zelf in het wonen, hebben een zwaardere zorgvraag en willen een veilige woonomgeving met 24-uurs zorg. Voorheen kwam deze doelgroep in aanmerking voor het verzorgingshuis. De intramurale zorgvraag daalt richting 2025 met 19 plaatsen en neemt weer toe tot 75 plaatsen in 2040. Inhoudelijk verschuift de intramurale zorg van somatisch naar psychogeriatrisch (88 procent in 2040).

De Wulverhorst is als kleinschalig woonzorgcentrum in Oudewater de enige aanbieder van zorg met verblijf binnen de sector verpleging, verzorging en thuiszorg. De diensten zijn ook buiten het complex beschikbaar, in de wijk en alle woongemeenschappen. Op dit moment staan er 90 cliënten op de wachtlijst voor zorg met verblijf en is er een gemiddelde wachtduur van 24 maanden. De Wulverhorst neemt een belangrijke plaats in binnen de sociale infrastructuur van de gemeente Oudewater maar kan onvoldoende voldoen aan de (toekomstige) vraag.

Wat speelt er mee?

De vraagstukken in de samenleving van Oudewater spelen op velerlei vlakken en worden bijna traditiegetrouw beantwoord langs de bekende paden in de diverse domeinen. Voor de gezondheidszorg betekent dat onder meer bedrijfsmatige optimalisatie om bedrijfseconomische vraagstukken het hoofd te bieden. Dit gaat veelal gepaard met schaalvergroting en functiedifferentiatie. Het blijkt lang niet altijd makkelijk om (delen van) oplossingen te vinden buiten dat wat gangbaar is binnen het systeem.

Het systeem in de ouderenzorg (wet- en regelgeving, aanbod, uitvoering en toezicht) lijkt een steeds grotere afstand te creëren tussen de leef- en systeemwereld. Wat gebruikers wensen, wat lokale politici en maatschappelijke organisaties willen en wat centraal wordt uitgedokterd, komt niet overeen. De eerste groep definieert kwaliteit van zorg met elementen als nabijheid, hartelijkheid, verbinding houdend met het verleden en de sociale omgeving. En zoveel als mogelijk kunnen blijven meedoen. Het is een beschrijving van kwaliteit vanuit een sociale invalshoek. Anderzijds zijn er de centrale overheid en diverse bestuursorganen met de ontwikkeling van beleid. Kwaliteit van zorg komt bij deze groep neer op elementen als patiëntveiligheid, betaalbaarheid, bedrijfsmatige efficiency, de juiste zorg op de juiste plaats, bezettingsnomen, enzovoort. Het is een beschrijving van kwaliteit uit een afstandelijke technisch, financiële hoek.

Om aan de wensen van de eerste groep te voldoen is een beweging nodig waarbij beleidsvelden zich met elkaar verbinden, met kleinschalige netwerkorganisatie. Om aan de wensen van de tweede groep te voldoen is een beweging nodig waarbij ketensamenwerking ontstaat, liefst grootschalig.

Wat is ons vraagstuk?

Samen met de gemeente zoekt De Wulverhorst eigentijdse oplossingen om te kunnen voldoen aan de vraag naar zorg en dienstverlening. Een oplossing waarbij het behoud van de intimiteit van de kleinschalige samenleving en het versterken van de samenleving hand in hand gaan. Om te kunnen overleven moet het woonzorgcentrum de toekomstige positie binnen het systeem van gezondheidszorg helder krijgen. Mogelijk is specialisatie nodig, bijvoorbeeld op het gebied van



psychogeriatric. Lokale voorzieningen waarin De Wulverhorst nu voorziet kunnen onder druk komen te staan. Denk aan eerstelijnsverblijf, kortdurende opname, palliatieve zorg, maaltijdvoorziening en dagbesteding. Dit komt mede doordat financiers schaalomvang eisen en de aansturing niet langer lokaal maar steeds meer regionaal/provinciaal plaatsvindt.

De zoektocht leidt nu naar het lokale netwerk. Oudewaterse verpleeghuisbewoners behouden bijvoorbeeld hun eigen huisarts en er is een samenwerking met de kinderopvang. Voor meer eigentijdse antwoorden in de lokale sociale omgeving is echter meer nodig. Alleen dan is het mogelijk om tegenwicht te bieden aan de oplossingsrichting vanuit het zorgsysteem. (Lokaal) sociaal (her)ontwerp van zorg en dienstverlening in brede zin kan hier aan bijdragen.

Welke concrete vraag hebben we?

Wij willen de mogelijkheid verkennen voor een academische werkplaats, waarbij we de praktijk van de (ouderen)zorg en dienstverlening in Oudewater kunnen verbinden aan theorie, onderzoek en ontwerp van de universiteit.

Uitkomsten en inzichten na werkbijeenkomst 7 november 2019

Case-owner Joyce Jacobs (bestuurder De Wulverhorst): "Altijd goed om een case met mensen van diverse pluimage te verkennen. In het begin hebben we vooral gestoeid met de vraagstelling. De kennis over ouderenzorg was minimaal aanwezig, ook van financieringen, financiers en financieringsstromen. Iedereen zit er vanuit zijn eigen idee of scope in en dat maakt het ingewikkeld om een goed beeld te krijgen van wat er allemaal speelt. Nu krijg je dat sowieso vaak pas als je iets nodig hebt.

Dat heeft bij mij de vraag opgeleverd hoe je bewoners mobiliseert om ergens meer over te weten. Het is de kunst om inwoners bewust te maken dat de toekomst anders is dan de situatie van nu. Ze moeten meedoen om de urgentie voor het onderwerp te voelen. De discussie moet niet over mij of de verpleeghuiszorg gaan, maar om wat bewoners willen. Nu is het vaak de vraag van verschillende partijen zoals gemeenten en huisartsen wat we moeten doen. Inwoners zijn zich niet bewust dat zij er ook iets mee moeten. Hoe krijg je mensen daarin ook leading?

In de werksessie is besproken dat mensen aan de slag moeten. Hoe je dat passend doet bij de groep waar het over gaat, is voor mij de volgende vraag. Een initiatief als Hoodlab werkte goed op die plek met die doelgroep, maar wat moet je in een plaats als Oudewater doen? Je moet niet ouderen bereiken, maar volwassenen die straks iets nodig hebben. Hoe laat je die daar nu over nadenken?

In die zin heeft de werksessie vooral vervolgvragen opgeleverd en daar ben ik nu actief mee bezig. Ik weet nu wat we moeten doen, maar nog niet hoe we dat moeten doen. Ik voel de verantwoordelijkheid wel en ga het bespreken met de wethouder en betrokken ambtenaren. Ons platform over ouderenbeleid is een mooie opstart om te kijken hoe we een gezamenlijk belang en punt van urgentie kunnen creëren, zonder elkaar te beconcurreren. En wie betaalt wat? Daar komt het uiteindelijk toch weer op uit. Het is de beste samenwerking als mensen elkaar wat gunnen."